

Het anti-volksfraudeleger

Nog niet zo lang geleden kwam je het woord fraude sporadisch tegen. Dat kwam omdat wat met fraude bedoeld werd sporadisch voorkwam. Is dat in korte tijd heel anders geworden? De krant staat immers vol berichten over fraudebestrijding en er zal een leger van enkele duizenden extra krachten tegen ingezet worden. Het antwoord is nee. Wat vroeger weinig voorkwam is ook nu nog uitzondering. Het woord fraude – en dat is de verandering – is van toepassing gebracht op massaal voorkomende kleine ongerechtigheden. Woordinflatie dus. Er is nog iets veranderd. Vroeger ging fraude meestal over benadeling van de ene burger door de andere. Nu gaat fraude bijna steeds over benadeling door de burger van de overheid. Massale fraude is fiscale fraude en steunfraude. Deze column gaat vooral over fiscale fraude (bestrijding).

Een belangrijk veld van overheidsactie zal zijn de rente op spaargeld. Wat zullen de resultaten zijn van de hier voorgenomen fraudebestrijding? Alleen al de aankondiging zal een zeker effect hebben. Een vlucht-effect met name. Een groter deel van het spaargeld zal de grens overgaan. (Het wordt steeds aantrekkelijker om grensbewoner te zijn.) Er zal ook vlucht optreden in de consumptie. Beide effecten zijn kwalijk. Het eerste betekent nationaal-economisch een verlies; het betekent ook een ongewenste 'criminalisatie' van een nieuwe groep mensen. Ook het tweede – de vlucht in de consumptie – is vandaag als schadelijk te bestempelen. Frustratie van de spaarzin is anno 1987 geen deugd. In welke mate zullen deze effecten optreden? Als 't waar is dat daar weinig concreets over te zeggen valt, is het ook waar dat de schattingen van de opbrengst van de voorgenomen maatregelen een slag in de lucht zijn.

Er wordt voor de komende jaren een belangrijke reductie van het overheidstekort beoogd. Daartoe worden maatregelen gepland. Het effect van die maatregelen wordt geschat. Voor het eerst wordt nu een zeer belangrijke bijdrage in de reductie van het overheidstekort gepostuleerd als resultaat van fraudebestrijding; er wordt een bedrag van maar liefst enkele miljarden guldens voor ingevuld. Mij dunkt een weinig verkieslijke methode van planning. Zulke zachte uitkomsten kunnen geen basis zijn voor hard beleid. Zeker, er is ervaring met fraudebestrijding opgedaan, maar die gaat over bepaalde, relatief kleine groepen: café-

Th.M. Scholten



houders, bollenkwekers, tandartsen. Wat opgaat voor enkele honderden of duizenden, geldt niet zomaar voor een groep van enkele miljoenen.

Toegegeven: wie het overheidstekort wil terugbrengen heeft het niet gemakkelijk. Ministers zitten klem tussen een Kamer die blijft vragen en een volk dat in toenemende mate belastingen vermijdt en uitkeringen 'organiseert'. Er zijn geen vormen van belasting die echt populair zijn. En er zijn er weinig die als rechtvaardig worden ervaren en tegelijk een rijke opbrengst hebben. Bovendien: kan men accepteren dat langs democratische weg tot stand gekomen wetten worden genegeerd? Dat uitkeringen worden 'versierd' en rente op spaargeld wordt verzwegen? Toch kan men zich afvragen of deze methode om het begrotingstekort te reduceren doelmatig is en of de rechtvaardigheid voldoende kan worden onderkend. Hoe is het normbesef als het over het massaal niet opgeven van spaarrente gaat? Er worden wel vergelijkingen gemaakt met het massale stelen van fietsen; er zouden er in 1986 een miljoen gestolen zijn. Zulke vergelijkingen zijn begrijpelijk, maar ook gevaarlijk. Belastingheffing op spaargeld is in ons systeem niet onrechtvaardig. Maar niet iedereen is zich bewust van ons systeem. Niet voor iedereen is het navoelbaar dat als je spaart uit het inkomen waarover je (veel) belasting hebt betaald, je over de rente die je dan krijgt opnieuw belasting moet betalen. Is het toevallig dat bij voorbeeld in Italië en in Japan de rente op spaargeld praktisch geheel vrijgesteld is van belasting? Maar het stelen van fietsen is in geen enkel land toegestaan. De poli-

tie is er om de burger tegen de burger te beschermen. Het leger dient om het land tegen aanvallen van buiten en – in zeer uitzonderlijke gevallen – tegen aanvallen van binnen te beschermen. Hoe geringer in het laatste geval het aantal revolterenden is en hoe bedreigender hun rebellie, hoe duidelijker de positie van het leger. Omgekeerd: hoe massaler de rebellie en des te geringer van betekenis de rebellie is, hoe meer een inzet van legers kwetsief wordt, hoe penibeler ook de positie van de soldaat zal worden.

Voorstellen om de politie met enkele duizenden te versterken om de massale winkel- en fietsendiefstallen en het massale autokraken effectief te lijf te gaan zouden het normbesef, het rechtvaardigheidsgevoel meer respecteren. Die politiemensen zouden zich ook door brede lagen van de bevolging gedragen weten. Het vechten tegen opstandelingen is heel iets anders dan het ingezet worden bij het achterlaten van massaal verzwegen spaarrente of bij het opsporen van steunfraude. De overheid heeft geld nodig en aan het incasseren van belastingen en het vermijden van onterechte uitkeringen mag en moet gewerkt worden. Met de acceptatie van elke vorm van 'burgerlijke ongehoorzaamheid' moet men uiterst terughoudend zijn.

En toch ben ik van mening dat de democratie met het inzetten van een anti-volksfraudeleger een wonderlijke weg, wellicht een bedenkelijke weg inslaat.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Th.M. Scholten', with a horizontal line underneath it.